

Застосування принципів AQbD для забезпечення надійності результатів тесту розчинення

Доповідач: Асмолів Віталій Євгенійович

ТОВ «Фармекс Груп» начальник аналітичної лабораторії центру фармацевтичних розробок.

Співавтори: ДП «Фармакопейний центр».

доктор фармацевтичних наук Леонтєв Д.А.,

доктор хімічних наук Гризодуб О.І.,

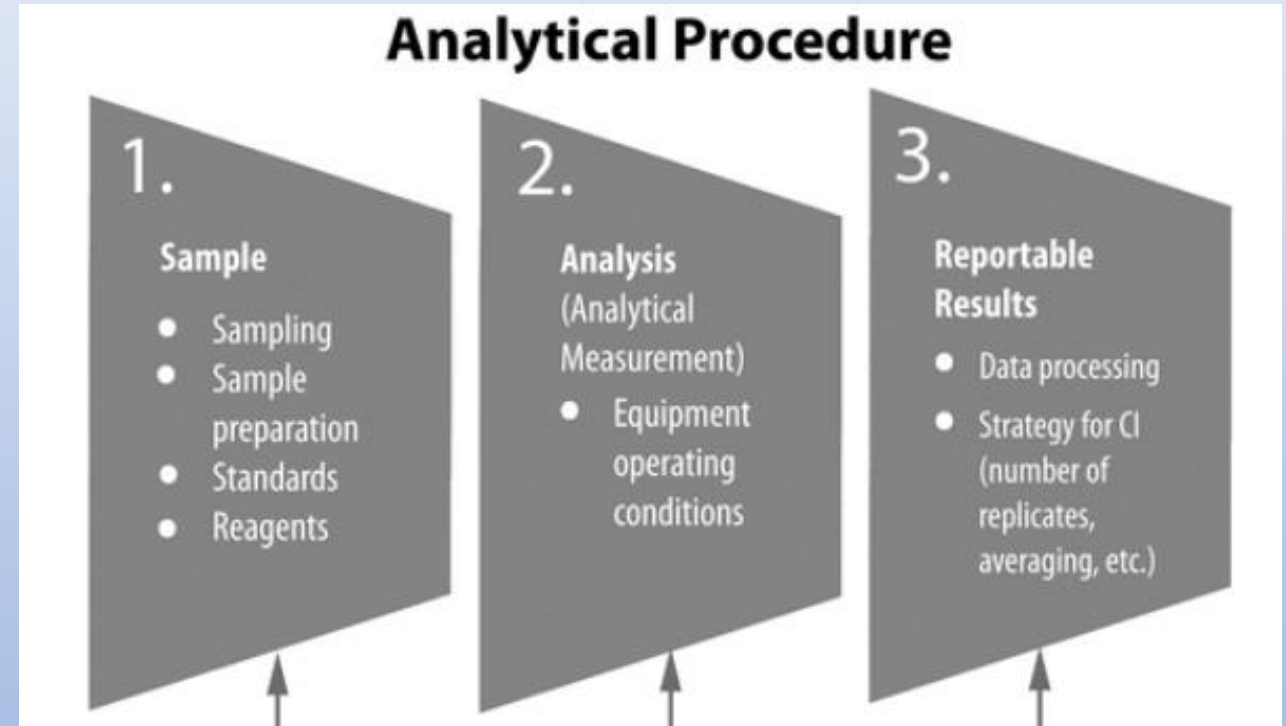
кандидат фармацевтичних наук Воловик Н.В.

Центральна ідея AQbD – забезпечення якості результатів шляхом ідентифікації джерел варіювання та взяття їх під контроль

Джерела варіювання:

- **Пробопідготовка**
(невизначеність вагів, мірного посуду, роботи хіміка);
- **Вимірювання** (дрейф/шум спектрофотометру; стабільність розчинів);
- **Обробка результатів**
(усереднення результатів вимірювань, врахування маси таблетки, середній вміст по серії)

USP <1220> Life cycle

Бюджет варіювання – ефективний інструмент контролю джерел варіювання для результату аналізу

Бюджет варіювання для об'єкта аналізу складається з наступних кроків:

1. Встановити приписане значення вмісту (X_{Att}) для об'єкту аналізу незалежним (від тестованої методики аналізу) способом;

2. Оцінити невизначеність для джерел варіювання результату аналізу (Δ_i);

3. Оцінити сумарне варіювання (Δ_Σ)

4. Перевірити виконання бюджету для експериментально отриманого результату аналізу (X):

$$|X_{Att} - X| \leq \Delta_\Sigma$$

Застосування даного підходу дозволяє контролювати не тільки прецизійність результатів аналізу, а й правильність.

Ціль бюджету варіювання

Даний підхід був успішно застосований раніше для випробування кількісного визначення

Мета застосування бюджету варіювання: трансфер методики кількісного визначення з лабораторії, яка проводила розробку та валідацію методики, до лабораторії контролю якості

Об'єкт аналізу: таблетки дезлоратадину, спеціально охарактеризована для трансферу серія таблеток

Джерела варіювання: методика аналізу (варіювання результату) та технологія (варіювання вмісту між таблетками)

Бюджет варіювання: для результату кількісного визначення приймаючої лабораторії були розроблені критерії правильності і прецизійності виходячи зі знань про джерела варіювання.

Volovyk, N., Leontiev, D., Petrus, V., Gryzodub, O., & Pidpruzhnykov, Y. (2020). [Development of an advanced strategy on the assay method transfer](https://doi.org/10.15587/2519-4852.2020.221721). *ScienceRise: Pharmaceutical Science*, 6 (28), 56-67. doi:<http://dx.doi.org/10.15587/2519-4852.2020.221721>»

Зведення бюджету варіювання. Випробування «Розчинення»

Порівняльний аналіз джерел варіювання для тестів «Кількісне визначення» та «Розчинення»

Стадія	Кількісне визначення	Розчинення
Пробопідготовка	Взяття наважки, відбір аліквоти, доведення до об'єму в мірній колбі	Взяття наважки, відбір аліквоти, доведення до об'єму в мірній колбі, неоднорідність ступеня вивільнення, обумовлена приладом для розчинення
Вимірювання	Спектрофотометр, стабільність розчинів	Спектрофотометр, стабільність розчинів
Обробка результату	маса таблетки, неоднорідність таблетованої маси	маса таблетки, неоднорідність таблетованої маси неоднорідність ступеня вивільнення, обумовлена технологією

Випробування «Розчинення» має власну специфіку – у цьому випробуванні виникають специфічні джерела варіювання. Вони зумовлені тим, що:

- 1) з'являється новий параметр, який контролюється тестом "Розчинення" - ступінь вивільнення з одиниці ГЛЗ.
- 2) з'являється додаткове обладнання – не пов'язане безпосередньо з вимірюваннями, але безпосередньо впливає на результат – прилад для розчинення

Зведення бюджету варіювання. Прилад для розчинення

Деякі джерела варіювання ступеня вивільнення для тестера розчинення

	Стандартизовані (USP)	Нестандартизовані
Вертикальність валу	$90^0 \pm 0,5^0$	<i>Відомі:</i>
Коливання валу (биття)	$\leq 1,0$ мм	- Положення таблетки відносно центру сосуда [1];
Коливання кошику (биття)	$\leq 1,0$ мм на рівне дна корзини	- Інші
Центрування сосуду	$\leq 2,0$ мм	<i>невідомі: ???</i>
Вертикальність сосуду	$90^0 \pm 0,5^0$	
Висота кошику/лопаті над дном сосуду	25 ± 2 мм	
Швидкість обертання	± 1 об/мин	
Температура	$37 \pm 0,5$ °C	
Подряпані сосуди	Не допускається	

Для випадків, коли ступінь вивільнення суттєво менший за 100%, безліч додаткових факторів варіювання може критично впливати на результати.

Дослідження, чи всі значні джерела варіювання, пов'язані з приладом для розчинення, раніше не проводилися.

Тому надійний контроль за ступенем вивільнення неможливий, якщо попередньо не забезпечений контроль за факторами варіювання, не пов'язаними з вивільненням.

Рекомендації щодо ступеня вивільнення USP <1092> THE DISSOLUTION PROCEDURE: DEVELOPMENT AND VALIDATION

USP фактично рекомендує зводити бюджет варіювання для тесту Розчинення під час його розробки:

«При розробці тесту Розчинення необхідно дослідити джерела варіювання, та спробувати зменшити варіювання (результатів), якщо це можливо. Визначення вивільненої кількості (аналіту) після інтенсивного перемішування та/або тривалого часу, також зване «нескінченною точкою» (infinity point) може бути корисним при розробці тесту розчинення ...

... Хоча вимоги досягнення 100% вивільнення відсутня для вивчення профілів розчинення, результат вивільнення в точці нескінченності можна порівняти з результатами випробування однорідності дозування, і отримати важливі результати ... про систематичні помилки методики.»

Однак в USP відсутні метрологічні критерії прийнятності впливу джерел варіювання.

Зведення бюджету варіювання

Зведення бюджету може бути використане для вирішення важливих завдань забезпечення якості ЛЗ :

- **етап фармрозробки:** науково-обґрунтоване підтвердження контролю за джерелами варіювання для даного об'єкта аналізу;
- **етап трансферу методики до ВКЯ:** протокол передачі методики, що дозволяє оцінити джерела варіювання приймаючої лабораторії;
- **етап наступного рутинного аналізу:** моніторинг ефективності контролю джерел невизначеності у ВКЯ (використання серії препарату з підтвердженим бюджетом варіювання як тестовий зразок для контролю якості результатів аналізу);

Ціль роботи

Метою нашої роботи є зведення бюджету варіювання для тесту розчинення для об'єкту аналізу (таблетки) зі 100% вивільненням та незначним технологічним варіюванням, застосовуючи для розробки критеріїв та дизайну експерименту метрологічну концепціюДФУ.

Для досягнення мети необхідно було вирішити такі завдання:

- підібрати оптимальний об'єкт аналізу (стабільні розчини, однорідна таблеткова маса, 100% вивільнення);
- оптимізувати методики аналізу під завдання зведення бюджету варіювання;
- Забезпечити отримання надійних результатів;
- перевірити виконання бюджету обраного об'єкта.

Результати

Критерії та дизайн експерименту для зведення бюджету варіювання.

Дизайн експерименту.

Для зведення бюджету варіювання у розрахунках використовують масу індивідуальної таблетки.

1) За результатами тесту ОДО:

- Підтверджують однорідність таблетованої маси;
- встановлюють середній вміст АФІ у серії, у перерахунку на мг таблеткової маси.

2) Оцінюють вивільнення АФІ у тесті розчинення, у перерахунку на мг таблеткової маси для ваги індивідуальної таблетки;

3) Оцінюють бюджет варіювання: кількість АФІ, що вивільнилося, в тесті Розчинення повинно співпадати із середнім вмістом АФІ в серії в межах прогнозованої невизначеності.

Критерії для зведення бюджету:

- Максимально допустима невизначеність $U^{tg} = 3,0 \%$ (для індивідуальної одиниці ГЛЗ, для випробувань Розчинення та ОДО).
- Прогнозована невизначеність для тестів ОДО та Розчинення має бути незначуща:

$$U_{UDU}^{Progn} \leq 0,32 \times 3,0 = 0,96\%;$$

$$U_{Dissol}^{Progn} \leq 0,32 \times 3,0 = 0,96\%;$$

Для зведення бюджету варіювання використовують двоохрiвневий критерій:

$$|\bar{X}_{UDU} - \bar{X}_{Dissol}| \leq U_{Comb}$$

$$U_{comb} \geq 0,5 \%$$

де U_{comb} – об'єднана прогнозована невизначеність для прогнозованих джерел варіювання тестів Розчинення та ОДО;

0,5% - граничне значення невизначеності, нижче якого оцінка невизначеності у випробувальній лабораторії є недостовірною.

Вибір об'єкту аналізу

Об'єкт аналізу вибирали виходячи з того, що варіювання результатів, обумовлене специфічними джерелами варіювання, мають бути мінімальним. А саме:

1) Таблетована маса має бути однорідна. Варіювання між таблетками у вмісті діючої речовини має визначатися масою таблетки.

Як було показано в [2], така однорідність очікується для вмісту АФІ в таблетковій масі більше 75%.

2) Діюча речовина повинна повністю вивільнитися в умовах тесту Розчинення або його модифікації (збільшення часу / інтенсивності перемішування).

3) Аналізовані розчини повинні бути досить стабільними, щоб не вносити значну невизначеність при виконанні тривалої серії аналізів.

Цим умовам задовольняли таблетки метформіну дозуванням 500 мг.

Вміст АФІ у таблетці – 93 %;

Розчини стабільні протягом тривалого часу;

Вивільнення за попередніми результатами без модифікації тесту розчинення 100%.

[2] Аттестация промышленных таблеток в качестве тестовых образцов для профессионального тестирования лабораторий по контролю качества лекарственных средств: учет факторов неоднородности / А. И. Гризодуб, Н. Н. Архипова, Леонтьев Д. А. [и др.] // Фармаком. – 2003. – № 3. – С. 5-19.

Оптимізація методик аналізу. Однорідність дозованих одиниць

		До оптимізації		Після оптимізації	
		невизначеність, %		невизначеність, %	
Розчин порівняння	Наважка	100 мг	0,2	200 мг	0,1
	Колба	100	0,12	200	0,1
	Аліквота	1 мл	0,98	2 мл	0,61
	колба	100 мл	0,12	200 мл	0,1
невизначеність розчину порівняння			1,00		0,63
Випробуваний розчин	Колба	500 мл	0,07	500 мл	0,07
	Аліквота	1 мл	0,98	2 мл	0,61
	колба	100 мл	0,12	200 мл	0,1
	невизначеність для випробуваного розчину			0,99	
$\max \Delta_{FAO=}$	для одного розчину RSD=0.52		0,50		0,50
Сумарна невизначеність середнього для 10 таблеток:			1,17		0,84

Методики аналізу мають бути оптимізовані таким чином, щоб невизначеність не спотворювала оцінку бюджету варіювання.

-До оптимізації в результатах ОДО була відсутня залежність вмісту АФІ від маси таблетки (проблема з ВР);

-Результати аналізу сильно відрізнялися в межах однієї серії ЛЗ від контролю до контролю (проблема з РП);

ВИСНОВОК: необхідна оптимізація методик з метою підвищення надійності результатів

До оптимізації $\Delta_{as} \leq 2/3$ від $\max \Delta_{as}$;
Після оптимізації $\Delta_{as} \leq 1/3$ від $\max \Delta_{as}$

Оцінка бюджету варіювання

Оцінка однорідності таблетованої маси та встановлення середнього вмісту АФІ у серії.

Була встановлена середня маса таблетки у серії (всього 80 таблеток). RSD для ваги таблеток становила 1.71%.

- Середній вміст АФІ у перерахунку на середню масу таблетки було встановлено за результатами тесту ОДО із 30 одиниць ГЛЗ (представницька вибірка) становила 490,03 мг. SD для вмісту АФІ в одиниці ГЛС становило 1.76%
- SD з урахуванням ваги індивідуальної таблетки становило 0.42% (тобто в 4 рази менше).
- Важливо відмітити, що:
  - 1) SD для маси таблеток та для вмісту АФІ в таблетці (без перерахунку на індивідуальну вагу таблетки) **практично співпадають** (1.71% и 1.76%). Тобто вплив невизначеності методики аналізу практично відсутні.
  - 2) Таблетована маса **практична однорідна**, тобто при перерахунку результатів ОДО на вагу таблетки варіювання зменшується в 4 рази (RSD 1.76% и 0.42%).
- **Висновок**: отримані результати можуть бути використані для зведення бюджету варіювання.

Оптимізація методик аналізу. Розчинення

		До оптимізації		Після оптимізації	
			невизначеність, %		невизначеність, %
Розчин порівняння	Наважка	55 мг	0,36	110 мг	0,18
	Колба	100 мл	0,12	200 мл	0,1
	Аліквота	1 мл	0,98	2 мл зважують	0,61
	Колба	100 мл	0,12	200 мл	0,1
невизначеність розчину порівняння			1,06		0,65
Випробуваний розчин	900 мл	зважують	0,0033	зважують	0,0033
	Аліквота	1 мл	0,98	2 мл	0,61
	колба	100 мл	0,12	200 мл	0,1
невизначеність для випробуваного розчину			0,99		0,62
$\max \Delta_{FAO} =$	для одного розчину із RSD=0.52		0,50		0,50
Сумарна невизначеність середнього для 6 таблеток:			1,25		0,88

Аналогічно оптимізовано методику в тесті «Розчинення»:

Було оптимізовано операції пробопідготовки, пов'язані з найбільшими ризиками:

- наважка СЗ збільшена до 110 мг;
- для операції взяття аліквоти при розведенні (2 мл) передбачено ваговий метод;

- введено контроль за питомим показником поглинання для розчину порівняння

До оптимізації $\Delta_{as} \leq 2/3$ від $\max \Delta_{as}$;

Після оптимізації $\Delta_{as} \leq 1/3$ від $\max \Delta_{as}$

Варіанти методик Розчинення:

- для рутинного аналізу

- для бюджету невизначеності

		Для зведення бюджету		Для рутинного аналізу	
			невизначеність, %		невизначеність, %
Розчин порівняння	Наважка	110 мг	0,18	110 мг	0,18
	Колба	200 мл	0,1	200 мл	0,1
	Аліквота	2 мл зважують	0,01	2 мл	0,61
	Колба	200 мл	0,1	200 мл	0,1
Невизначеність розчину порівняння			0,23		0,65
Випробуваний розчин	900 мл	зважують	0,0033	зважують	0,0033
	Аліквота	2 мл зважують	0,01	2 мл	0,61
	колба	200 мл	0,1	200 мл	0,1
Невизначеність для випробуваного розчину			0,10		0,62
max $\Delta_{\text{FAO}} =$	для одного розчину із RSD=0.52		0,50		0,50
Сумарна невизначеність середнього для 6 таблеток:			0,58		0,88

В результаті були розроблені два варіанти методик:

1. Для зведення бюджету критичні стадії контролюють ваговим методом:

- Взяття аліквоти 2 мл;

- Попереднє зважування таблеток перед проведенням аналізу.

Методика може використовуватися для тестування персонала та розслідування OOS.

2. Для рутинного аналізу все робиться звичайним об'ємним методом – відповідає на питання, відповідає чи не відповідає вимогам специфікації.

Отримання результатів тесту Розчинення для бюджету

(з врахуванням маси таблеток та маси аліквот)

№ таблетки	Розчинення метформіну за 45 хвилин				Розчинення метформіну за 60 минут			
	Вміст метформіну в мг з врахуванням маси аліквоти	Вміст метформіну в мг з врахуванням маси таблетки	Вміст метформіну у відсотках	Вміст метформіну в мг в перерахунку на 1 мг таблетованої маси	Вміст метформіну в мг з врахуванням маси аліквоти	Вміст метформіну в мг з врахуванням маси таблетки	Вміст метформіну у відсотках	Вміст метформіну в мг в перерахунку на 1 мг таблетованої маси
1-6	499,03	491,35	101,56	0,8786	490,00	488,01	100,41	0,8686
7-12	493,18	489,45	100,76	0,8716	501,42	491,35	102,05	0,8828
13-18	488,16	490,36	99,56	0,8612	492,65	489,45	100,65	0,8707
19-24 тал	492,30	492,33	99,57	0,8651	488,53	490,36	99,63	0,8619
25-30					492,67	492,33	99,65	0,8658
Среднее	493,17	490,87	100,47	0,8691	493,05	490,30	100,57	0,8699
RSD	1,98	1,79	1,14	1,13	1,92	1,74	1,19	1,18

Виходячи із результатів ОДО для 30 таблеток вміст метформіну 490,03 мг, що відповідає 0,8679 мг на 1 мг таблетованої маси

Різниця в результатах ОДО та Розчинення:

для 45 хвилин $(0,8691 - 0,8679) \times 100\% / 0,8679 = 0,14 \%$

для 60 хвилин $(0,8699 - 0,8679) \times 100\% / 0,8679 = 0,24 \%$

Висновки.

1. Вперше проведено контроль джерел варіювання для тесту Розчинення (100% вивільнення);
2. Вперше для цілей фармацевтичної розробки для тесту розчинення був застосований підхід вивчення джерел варіювання та оцінки їхнього вкладу в результат аналізу.
3. Розроблено стратегію контролю:
  - Контроль питомого показника поглинання розчину порівняння;
  - Контроль критичної операції пробопідготовки (взяття аліквоти ваговим методом);
  - Контроль результатів шляхом зважування індивідуальних таблеток для тестів ОДО та Розчинення.
4. Показано, що для даного об'єкта аналізу у тестах ОДО та Розчинення лабораторія коректно контролює джерела невизначеності.
5. Необхідна розробка тестів для кваліфікації персоналу, які відсутні у ДФУ – робота з мірними колбами та піпетками з однією міткою.
6. Результати роботи можуть бути використані надалі:
  - як стандартизована процедура фармрозробки для тесту Розчинення у випадках, коли можна забезпечити 100% вивільнення АФІ;
  - як основа для розробки процедури трансферу аналітичної методики для тесту Розчинення - для препаратів зі 100% вивільненням або для яких можна забезпечити 100% вивільнення модифікацією умов проведення тесту;
  - як основа для процедури безперервного моніторингу якості тесту розчинення в рутинному аналізі при серійному виробництві досліджених таблеток метформіну 500 мг;
  - як процедура для атестації тестових зразків для внутрішньо-лабораторного та міжлабораторного контролю якості результатів аналізу.

Можливі подальші напрямки робіт

- Демонстрація можливості зведення бюджету варіювання є першим кроком для забезпечення якості результатів аналізу для препаратів, у яких вивільнення є суттєво нижчим за 100%.
- Для таких препаратів USP передбачає спеціальний тест для результатів визначення ступеня вивільнення (USP таблетки преднізону).
- Однак в даний час для ГЛЗ з не зі 100% вивільненням відсутній науковий обґрунтований підхід до (1) забезпечення робастності фармрозробки, (2) для трансферу аналітичної методики та (3) для безперервного моніторингу якості в подальшому рутинному аналізі, який би виходив з (1) оцінки ризику прийняття некоректного висновку про якість та (2) з ризику випуску продукції, яка з непринятно високою ймовірністю може бути забракована при повторному аналізі.
- Розробка такого підходу на основі метрологічної концепції ДФУ є нашим наступним завданням.

Дякуємо за увагу